

4. Темченко О.В. Професійна позиція викладача як умова забезпечення якості його діяльності. *Управлінські та психологічні аспекти професійної підготовки фахівців в умовах інноваційного розвитку освіти: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* Харків: Планета-Принт, 2016. Ч. 1. С. 209-216.

Оксана БОДНАР

*Доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Bodnarotern@ukr.net*

Андрій ОСТАПЧУК

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
aizekk@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ ЯК ПРІОРИТЕТ У ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Актуальність формування історичних цінностей у системі освітньої діяльності полягає у їх здатності сприяти розвитку особистісної ідентичності учнів, надаючи їм глибше розуміння власного культурного коріння. Ці цінності зміцнюють повагу до історичних подій та сприяють усвідомленню зв'язків між минулим і сучасністю, що є важливим для розвитку критичного мислення та міжкультурної толерантності. Водночас, історичні цінності мотивують учнів до активної участі в громадському житті, підвищуючи їхню громадянську відповідальність і залученість до розв'язання різних соціальних проблем. Такі цінності освіти відіграють ключову роль у формуванні особистісної та культурної ідентичності учнів. Вони допомагають учням розуміти і цінувати історію своєї країни та світу, виховуючи повагу до минулого та його впливу на сучасне суспільство; сприяють розвитку критичного мислення, допомагаючи учням аналізувати історичні події. Це також зміцнює громадянську відповідальність і мотивує до активної участі в житті суспільства.

Історичні цінності відрізняються від інших цінностей своїм акцентом на минулому та його впливі на сучасне суспільство та майбутні покоління. Вони охоплюють пошану до історичних подій, відомих особистостей, героїв і реліквій, сприяють розвитку культурної свідомості і зв'язку з минулим. Ці цінності мають унікальну роль у формуванні національної та

культурної ідентичності, в той час як інші цінності можуть бути більш загальними та включати етичні, моральні чи соціальні принципи, що регулюють поведінку в широкому сенсі.

У такому важливому документі як «Ціннісні орієнтири сучасної української школи», прописано, що «цінності є фундаментом освіти та умовою формування людини та суспільства, які у своїй як професійній, так і повсякденній діяльності вони зважають морально-етичний та публічний інтереси; ... цінність формується щодня;... виховання будь-якої цінності або чесноти у собі та інших людях – тривалий процес» [3].

О. Мармаза, стверджує, що для менеджера неприпустимим є розмиті цінності [2].

Формування цінностей особистості учнів є важливим фактором впливу, адже вони виступають, як стверджує В.Крижко, «психолого-педагогічним гарантом її стабільності і позитивної активності». На думку автора, найважливішою характеристикою системи ціннісних орієнтацій є принцип ієрархічності, який передбачає «розташування» цінностей у порядку від вищих [1, с.25]. З нашої токи зору, історичні цінності знаходяться на найвищих рівнях по важливості.

Загалом структура цінностей теж досліджена, зокрема В. Крижко структуру професійно-педагогічних цінностей (ціннісних орієнтацій) сучасного вчителя можна представити у вигляді тривимірної моделі [1, с. 124].

Історичні цінності у вітчизняному освітньому менеджменті не виокремлюють, вони відносяться до патріотичних і культурно-освітніх. Однак, іноземні дослідники історичні цінності виділяють в контексті історичної освіти. Зокрема, Ден Натолл пропонує формувати такі історичні цінності: прагматичне використання історії; розуміння сьогодення; знання та розуміння минулого; передаванні/загальні навички; розуміння відмінностей різних епох; цінність життя в сьогоденні; історична свідомість; дисциплінарні знання; громадянство/згуртованість громади; інтелектуальна зрілість; повага та шана до історичного минулого; особиста ідентичність/гордість; національна ідентичність/гордість; групова ідентичність [4, с. 96].

Варто зауважити, що, зарубіжні автори пов'язують історичні цінності тільки у контексті викладання історії, оскільки закордоном позакласна виховна робота не проводиться, вона не є обов'язковим компонентом освітньої діяльності у закладі загальної середньої освіти.

З нашої точки зору, *історичні цінності* як один з напрямів ціннісних орієнтацій, є елементом культури особистості учня, комплексом поглядів та

уподобань та переконань, які учень засвоює з історичного минулого, що впливає на зміст його мотиваційної сфери та щоденної поведінки. Крім тих історичних цінностей, які пропонують зарубіжні автори [], пропонуємо у виховній діяльності формувати в учнів наступні: повагу до національної історії та значущих особистостей нації; розуміння історичної спадщини як елемента культури, який треба передавати з покоління в покоління; здатність до критичного аналізу історичних подій, вміння оцінювати інформацію з різних джерел; толерантність та розуміння міжкультурних відмінностей; сприяння розумінню історичної ролі громадян у формуванні держави та їхньої відповідальності за майбутнє.

Всі названі цінності можна сформувати через такі заходи у системі виховної роботи у закладі загальної середньої освіти:

- усні журнали, присвячені історичним подіям;
- історичні реконструкції, відтворення важливих історичних подій України через театральні дійства;
- організація екскурсій до музеїв, історичних місць, які дозволяють учням бачити та відчувати історію на власні очі;
- залучення учнів до історичних проєктів, пов'язаних з вивченням місцевої історії, для розвитку розуміння історичної спадщини своєї громади;
- створення історичних клубів чи гуртків, де учні можуть глибше досліджувати історичні теми, які їх цікавлять;
- розробка і впровадження інтерактивних веб-квестів, які дозволяють учням досліджувати історичні теми самостійно або в групах;
- конкурси на створення кращих цифрових історичних портфоліо;
- залучення учнів до розв'язання історичних проблем і сценаріїв через рольові ігри та симуляції, що сприяє глибшому розумінню причин і наслідків історичних подій;
- налагодження прямого зв'язку між учнями та істориками чи культурними діячами для обговорення історичних подій та їхнього значення.

Звичайно, це не повний перелік. Ці заходи сприяють розвитку глибокої поваги та розуміння історичних процесів, формуючи ціннісні орієнтири у молодих людей.

Отже, формування історичних цінностей в учнів важливим компонентом у процесі виховної діяльності. Адже, патріотичне виховання завжди базується на порівняльних історичних традиціях. Учень у школі не тільки повинен оволодіти історичними знаннями, але й усвідомити їх необхідність, критично осмислити інформацію та зробити висновок для

себе щодо зміни власних світоглядних переконань. Саме історичні цінності допомагають сформувати справжнього громадянина України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крижко В.В., Мамаєва І.О. Аксіологічний потенціал державного управління освітою. Навч.посібник. К.: Освіта України, 2005. 224с.
2. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації : навч.-метод. посіб. Харків : Щедра садиба, 2017. 126 с.
3. Ціннісні орієнтири сучасної української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentation-Roman-Stesichin.pdf> (дата звернення 4.04.2024)
4. Nuttall Dan. What is the purpose of studying history? Developing students' perspectives on the purposes and value of history education. April 2021History Education Research Journal 18(1). С. 89-108. URL: <https://www.researchgate.net/publication/> (дата звернення 20.04.2024).

Ірина ТИМКІВ

*Кандидат філософських наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
tymkiv@tnpu.edu.ua*

Іван ТИМКІВ

*Кандидат історичних наук, асистент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
timkvan@tnpu.edu.ua*

МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ: ФІЛОСОФСЬКО-АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Ментальне здоров'я дітей та молоді є актуальною темою у філософських, педагогічних, психологічних дискурсах. Розуміння ціннісних засад ментального здоров'я допомагає формувати методологічну базу для розробки ефективних стратегій його підтримки та розвитку.

Пропонуємо виділити кілька базових аспектів досліджуваної проблеми:

1. Філософія особистісного розвитку та ментальне здоров'я.
2. Ціннісні засади ментального здоров'я згідно з філософією прав та обов'язків.
3. Роль суспільства та культурних норм у формуванні ментального здоров'я.